

ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ В ІНВЕСТУВАННІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Грицаєнко Г.І., к.е.н., доцент

Грицаєнко І.М., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

Ефективні інвестиції у технічне забезпечення аграрного підприємства є передумовою подолання кризового стану, який склався у вітчизняному сільському господарстві. На жаль, сьогодні можна констатувати низький рівень технічної оснащеності малих та середніх сільгоспприємств, технологічну відсталість більшості підприємств аграрної галузі, розбалансованість ринку сільськогосподарської техніки та повільне оновленням машинно-тракторного парку.

Питання технічного забезпечення аграрного підприємства висвітлюються у наукових працях таких вчених, як Я. Білоусько, О. Вишневецька, А. Даниленко, О. Захарчук, А. Карпенко, В. Петров, В. Скоцик, Д. Соловей та багатьох інших. Проте складність та багатогранність означених проблем вимагає їхнього подальшого системного дослідження, чим обумовлюються актуальність та мета обраної теми дослідження.

Мета дослідження – вивчення стану забезпечення технікою аграрних товаровиробників, а також визначення ефективних способів його інвестування.

Розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем країни залежить від формування й реалізації ефективної аграрної політики, визначальним чинником якої є інвестування аграрного підприємства. Головними напрямками здійснення інвестицій у сільськогосподарське виробництво можна вважати механізацію, хімізацію, меліорацію, а також наукову діяльність як основу інноваційного розвитку.

Недостатній обсяг інвестування сільськогосподарського виробництва зумовлює суттєві проблеми в його ресурсному забезпеченні, тому актуальною стає задача визначення оцінок рейтингу пріоритетних напрямів інвестування аграрного підприємства з метою використання цих оцінок для рекомендацій з оптимального розподілу коштів.

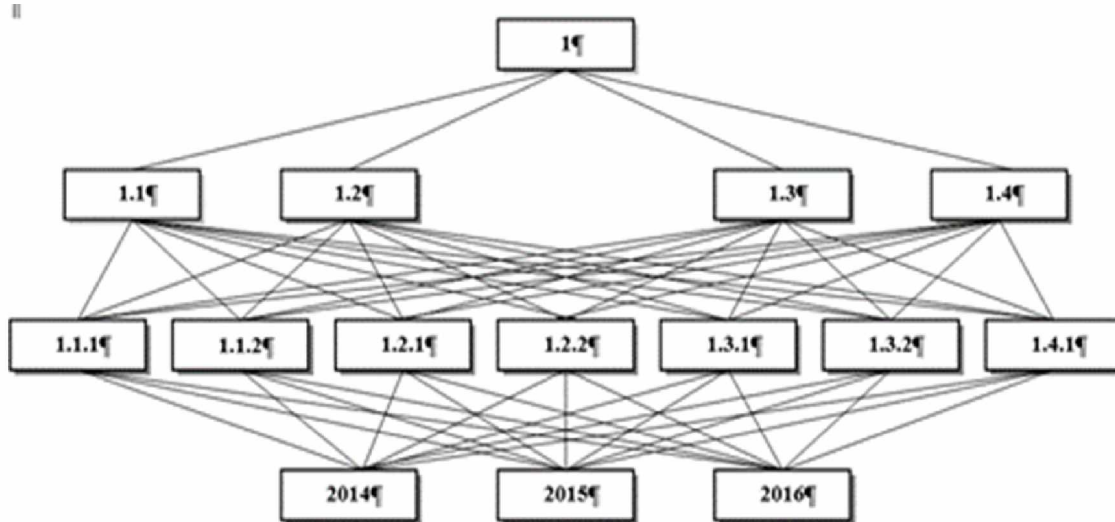
Для розв'язання задачі, що розглядається, пропонується використання методу аналізу ієрархій (MAI), який складається із трьох етапів: побудова ієрархічної моделі порівнювання елементів (ознак) задачі; формування матриць попарних порівнювань елементів кожного рівня ієрархії та визначення їх локальних вагових коефіцієнтів; визначення глобальних вагових коефіцієнтів та вибір найкращого варіанта рішення.

Для побудови ієрархічної моделі скористаємося даними табл. 1. На рис. 1 наведена ієрархія пріоритетних напрямів інвестування аграрного підприємства.

Таблиця 1
Вихідна інформація для побудови ієрархічної моделі
пріоритетних напрямів інвестування аграрного підприємництва

Фактор / Показник	Рівень ієрархії	Умовна позначка
Пріоритетний напрям інвестування аграрного підприємництва	1	1
Технічне забезпечення	2	1.1
Потужність двигунів тракторів у розрахунку на 100 га посівної площі, кВт	3	1.1.1
Енергетичні потужності в розрахунку на 100 га посівної площі, кВт	3	1.1.2
Хімізація	2	1.2
Внесення мінеральних добрив на 1 га посівних площ, кг поживних речовин	3	1.2.1
Внесення органічних добрив на 1 га посівних площ, т	3	1.2.2
Меліорація	2	1.3
% зрошуваних посівних площ	3	1.3.1
% осушених посівних площ	3	1.3.2
Наукова діяльність	2	1.4
Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт в сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві в розрахунку на 100 га посівних площ, тис. грн.	3	1.4.1
Роки для порівняння напрямів інвестування аграрного підприємництва	4	
2014	4	2014
2015	4	2015
2016	4	2016

Джерело: складено на основі власних досліджень

Рис. 1. Ієрархія пріоритетних напрямів інвестування аграрного підприємництва

Джерело: складено на основі власних досліджень

За підсумками аналізу ієрархій найбільш важливим напрямом інвестування аграрного підприємництва визначено технічне забезпечення (локальний вектор пріоритетів 0,5608), що свідчить про першочерговість завдань, пов'язаних з забезпеченням сільгоспвиробників сучасною технікою.

За даними Державної служби статистики України, динаміка кількості наявних тракторів та зернозбиральних комбайнів в аграрних підприємствах України має негативну тенденцію. Так, за 2000-2015 рр. кількість тракторів всіх марок (без тракторів, на яких змонтовані машини) в цілому по Україні скоротилася майже на п'яту частину і становила в 2015 р. 309,7 тис. одиниць, зернозбиральних комбайнів – відповідно на 16,4% до 56,3 тис. одиниць. Аналіз лінії тренду дозволив зробити висновок про те, що за досліджуваний період кількість тракторів щорічно зменшувалась в середньому на 3,8 тис. одиниць, зернозбиральних комбайнів – на 1,0 тис. одиниць.

Недостатня забезпеченість аграрного виробництва сільськогосподарською технікою призводить до того, що навантаження на неї в Україні в рази перевищує відповідні показники розвинених країн, що заважає виконанню необхідних технологічних операцій у встановлені строки і призводить до значних втрат урожаю. Так, площа ріллі в розрахунку на 1 трактор в цілому по Україні з 82 га в 2000 р. збільшилась майже на третину і становила в 2015 р. 105 га (для порівняння: в США – 28 га, у Франції – 14 га на трактор [8]). В сільськогосподарських підприємствах цей показник відповідно з 69 га збільшився до 152 га, або в 2,2 рази, в той же час в господарствах населення зі 104 га він скоротився до 64 га, або на 38,6%.

Площа зернових та зернобобових культур в розрахунку на 1

комбайн за 2000-2015 рр. у цілому по Україні з 203 га збільшилась до 262 га, або на 29,2% (для порівняння: у США, Франції та Німеччині навантаження на комбайн близько 55 га [8]). При цьому в сільськогосподарських підприємствах цей показник зі 184 га відповідно збільшився на 55,6% і становив 286 га, в господарствах населення – відповідно зі 786 га зменшився на 72,8% і становив 214 га.

Аналіз тенденцій зміни навантаження на сільськогосподарську техніку свідчить про те, що за 2000-2015 рр. площа ріллі в розрахунку на 1 трактор в середньому по Україні зростала щорічно на 1,2 га. При цьому в сільськогосподарських підприємствах цей показник збільшувався щорічно на 6,8 га, тоді як в господарствах населення – навпаки, зменшувався на 2,8 га відповідно.

Площа зернових та зернобобових культур в розрахунку на 1 зернозбиральний комбайн в середньому по Україні за 2000-2015 рр. щорічно збільшувалась на 5,6 га, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах на 13,9 га. Збільшення кількості комбайнів в господарствах населення призвело до щорічного зменшення навантаження на них відповідно у середньому на 26,6 га.

Аналіз динаміки руху сільськогосподарської техніки свідчить про наявність негативної тенденції перевищення кількості тієї, яка вибула протягом року, до тієї, яка надійшла. Так, в 2008-2010 рр. кількість тракторів та зернозбиральних комбайнів, яка вибула протягом року, в півтора-два рази перевищувала ту, яка відповідно надійшла. Найнижчим за 2008-2015 рр. це співвідношення було в 2011-2012 рр. (104,1% та 81,5% по тракторах, 93,1% та 103,3% по зернозбиральних комбайнах відповідно).

За розрахунками [7], парк тракторів сьогодні складає 45% від потреби сільського господарства, зернозбиральних комбайнів – 48%, інших видів техніки – від 35 до 60%. Середній показник зносу сільськогосподарської техніки складає 70%, в тому числі тракторів 78%, комбайнів – 71%.

За 2010-2015 рр. суттєво зменшилась кількість придбаних сільськогосподарськими підприємствами нових тракторів та зернозбиральних комбайнів – відповідно на 28,5% та 37,5%. При цьому їх загальна вартість збільшилась відповідно в 2,6 та 1,9 рази внаслідок росту цін: середньорічний темп приросту середніх цін на трактори всіх видів за 2009-2015 рр. становив 26,9%, зернозбиральних комбайнів – відповідно 21,3%.

За даними Міністерства аграрної політики України, мінімальне науково обґрунтоване щорічне оновлення машинно-тракторного парку до технологічної потреби в цінах, які склалися на початок 2016 р., становить 35 млрд. грн., у тому числі близько 40 тис. тракторів (15 млрд. грн.) та майже 7 тис. зернозбиральних комбайнів (10,5 млрд. грн.) [12].

Вважаємо, що погіршення загального стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств на пряму пов'язано з недостатністю власних коштів, що обумовлює актуальність пошуку найбільш ефективних зовнішніх джерел фінансування. Серед найбільш розповсюджених можна виділити фінансовий лізинг та банківське кредитування.

Порівняльний аналіз умов фінансування, які надаються НАК «Укragenrolізингом» та Укрексімбанком для придбання сільськогосподарської техніки, свідчить про те, що фінансовий лізинг є більш привабливим, ніж банківське кредитування. Так, НАК «Укragenrolізинг» надає можливість вибору строку кредитування (3, 5 і 7 років), варіантів погашення заборгованості (виплати щомісячно, один раз на 3 або 6 місяців), розміру авансового платежу (10 або 15%). В Укрексімбанку на купівлю нової сільськогосподарської техніки передбачені строки кредитування до 5 років, щомісячне або щоквартальне погашення боргу, розмір авансового платежу від 15%. Подорожчання кредитної послуги в НАК «Укragenrolізинг» в залежності від обраного розміру авансового платежу становить відповідно 23,5 та 24,3%. В той же час подорожчання кредитної послуги Укрексімбанку становить 52,6%, що більш, ніж вдвічі більше.

Таким чином, сталий розвиток вітчизняного аграрного виробництва потребує нарощування обсягів інвестицій у технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. Проте його рівень тривалий час має стійку тенденцію до зниження внаслідок багатьох причин, однією з яких є відсутність достатніх власних коштів для оновлення машино-тракторного парку.

В якості ефективного зовнішнього джерела фінансування інвестицій в технічне забезпечення сільського господарства пропонуємо більш широко використовувати фінансовий лізинг.

Перспективами подальших досліджень цього питання є визначення напрямів інституційних перетворень, які сприятимуть покращенню інвестиційної привабливості та технічного забезпечення аграрного підприємництва.

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У СКЛАДІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Грицаєнко М.І., к.е.н.

Таврійський державний агротехнічний університет

Перед національною економікою України стоїть першочергове завдання загальної модернізації, переведення на шлях інноваційного розвитку. Вплив загальносвітових тенденцій та інтеграція українського ринку в глобальну економіку обумовлюють необхідність пошуку